

Quia omnis causa est principium. Principium autem est prius principiato. Deinde Deus est causa mundi, & tamen est prior mundo. 2. Relata se mutuo ponunt & tollunt: Atqui talis non est natura causae & causati. Ergo. Minor probatur: Quia posita causa remota non statim ponitur effectus: & sublata causa non statim tollitur effectus, nec causato sublato tollitur causa.

Pro affirmante.

Pro thesi vero affirmante affertur potest hoc argumentum, & quidem sufficiens. De quocunque affirmantur definitio & proprietates rei, de eodem res affirmetur necesse est. Atqui de causa & causato definitio & proprietates relatorum affirmantur. Ergo. Minor probatur dupliciter.

1. Quia relata definiuntur, quod sint entia, quae inter se mutuum habent respectum. Atqui causa respicit causatum, & causatum causam. Ergo.

2. Causa & causatum sunt simul. Ergo sunt relata. Posita enim causa in actu, necessario etiam ponitur causatum, & sublata tollitur, & viceversa.

Decisio argumentorum in utramque partem alatorum.

Etsi argumenta in utramque partem mota magnam speciem veritatis praeseferant: tamen pro sententia affirmante allata sunt probabiliora. Nam causa & causatum considerantur dupliciter, intentionaliter & realiter. Intentionaliter seu Logicè considerata, & prout sunt in mente, sunt relata. Quia omnia argumenta sunt relata. Quicquid autem affirmatur de genere, illud de omnibus speciebus erit affirmandum. Realiter vero & Metaphysicè, quatenus sunt extra mentem, tum rursus considerantur dupliciter, absolute, seu quoad essentiam absolutam, & relative, seu quoad essentiam respectivam. Priori modo non sunt relata. Pater enim quia homo, non refertur ad filium, sed posteriori modo sunt relata. Quia relatorum definitio iis competit, ut supra probavimus. Ex his patet, argumenta pro thesi negante allata, esse vera duntaxat prout causa & causatum absolute considerantur: Pro thesi vero affirmante adducta, quatenus considerantur causa & causatum relative, ut sunt entia respectiva. Concludo igitur, causam & causatum, prout realiter & quidem absolute considerantur, non esse relata, sed prout relative considerantur ad categoriam *æst* referri, ut demonstratum est.

DISQUISITIO IV.

An causa sit prior causato?

Quamvis hæc questio non sit à præcedente multum diversa: tamen ut fiat illustrior, placet proprium ei assignare locum.

Thefin

Theſin affirmantem ſuadent hæ rationes. 1. Omnis cauſa eſt prin-
 cipium. Principium 2. eſt prius principiato. Ergo cauſa eſt prior cauſato.
 2. Omnis cauſa antecedit effectum naturã, dignitate & cognitione. E-
 etiam eſt prior eodem. Negantem v. ſuadent ſequentes: 1. quæ ſunt ſi-
 mul, illorum unum non eſt prius altero. Atqui cauſa & cauſatum ſunt ſi-
 mul. *Ariſt. 1. 5. Met. c. 2.* quia ſunt relata. 2. Si effectus eſt principium cogno-
 ſcendi cauſam, ſequitur, non omnem cauſam effectui ſuo eſſe priorem. At
 verum prius. E. & poſterius. Antecedens probatur. Quia effectus deducit
 nos aliquando in cognitionem cauſæ. Effectus enim eſt ſenſibus vicinior
 & notior. Et nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. 3. Si finis eſt
 poſterior mediis, ſequitur, quòd quædam cauſa ſit poſterior cauſato. An-
 tecedens probatur: Quia media ordinantur ad finem: unde vulgò dicunt:
 Finis eſt poſterior mediis, quæ ad finem ducunt. Hæc argumenta in utramq;
 partem mota, ut ſolvantur, obſervanda ſunt ſequentia theoremata. *Deciſio*
 1. Cauſa ſi abſolutè conſideratur, eſt prior effectui naturã: Quia antequam cau-
 ſandi actum exercet, exiſtat neceſſe eſt. *per certa*
 2. Cauſa relativè conſiderata, eſt *theoremata.*
 prior cauſato, dignitate. Quia cauſatio activa eſt dignior paſſivã. Aliàs eſt
 ſimul cum cauſato naturã; quia hæc ratione ſunt relata. 3. Cauſa ſemper
 eſt prior cauſato, cognitione diſtinctã & intellectuali: poſterior verò eod-
 dem, cognitione confuſã & ſenſuali. 4. Finitum, quatenus propriè ſu-
 mitur pro cauſato, quod vi finis exiſtit, & à fine dependet, eſt poſterius fi-
 ne: quatenus verò impropriè ſumitur pro mediis ſeu cauſis ad cauſatum
 producendum deſtinatis & ordinatis, eatenus eſt prius fine. Hinc liquet,
 quid ſentiendum ſit de argumentis in utramque partem allatis. Nam præ-
 ter alias fallacias, quibus laborant, in ſingulis peccatur ex ignorantia E-
 lenchi. Nam unum & idem ens diverſo conſiderandi modo, poteſt eſſe
 & prius & poſterius altero. Concluſio igitur eſt, quòd cauſa poſſit eſſe &
 prior & poſterior cauſato, non eodem, ſed diverſo reſpectu, ut ex præmiſ-
 ſis theorematibus eſt colligere.

DISQUISITIO V.

An qualis cauſa, tale ſemper cauſatum?

Eſt quidem canon hic vulgatus & uſtatus in ſcholis Logicorum, ſed *Affirmatur*
 ut uſus, ita ejus propter pravum intellectum regnat abuſus: *limitatè.* Quem